

פרק ט / ברוריה בן-דוד (וייס)

בפרק ט נקרא כיצד נמצא האיש הראוי למלוכה. סיפור מפליא על אדם ההולך למצוא אתונות ומוצא מלוכה.

מי נועד למלוך על ישראל?

שאל בן קיש.

על תכונותיו המיוחדות שבזכותן נמצא ראוי למלוכה נקרא בפסוק ב. "בחור וטוב, ואין איש מבני ישראל טוב ממנו, משכמו ומעלה גבה מכל העם". מצוין במידות טובות ובמראה טוב. בחור אין לבאר במשמעות צעיר כי היה לו כבר בן גדול יונתן (יג ב- ג), ולפי פרק יד מט- נ באותה שעה היה שאל נשוי ואב לבנים. בחור הכוונה מצוין בגבורה (כמו שכתוב בתהילים פט, כ "שויתי עזר על גבור הרימותי בחור מעם", ובמשלי כ, כט : "תפארת בחורים כחם").

מה היה מוצאו של שאל?

משבט בנימין בנו של קיש. מצוין שהיה גיבור חיל, לוחם נועז, ואולי הכוונה לאיש עשיר ונכבד. אנו למדים שהיה מעמד של מיוחסים ועשירים שנקראו בשם "גיבורי חיל" (רות ב א ; מל"ב טו כ ; מל"ב כד יד). שאל התייחס על בכורת (בכר , בכרי), מן המשפחות הקדומות בבנימין (בר' מו כא ; שמ"א ט א ; שמ"ב כ א ; דה"א ז ו ח-ט). לפי דה"א ח כט – ל ; ט לה – לו ישבה משפחת קיש בגבעון.

כיצד נפגשו שמואל ושאל?

שאל יצא עם נערו לבקש את האתונות שאבדו לקיש אביו, לאחר ששוטטו בארץ שלשה, שישבה בבקעת הירדן בנחלת בנימין, ובארץ שעלים הסמוכה לה, ובכל ארץ בנימין ולא מצאו את האתונות, שאל היה מוכן לשוב לביתו, כי חשש שאביו יחדל לדאוג לאתונות וידאג לו ולנערו. "לכה ונשובה פן יחדל אבי מן האתונות ודאג לנו" (פס' ה), אך הנער הציע "הנה נא איש אלקים בעיר הזאת (הכוונה לשמואל) עתה נלכה שם אולי יגיד לנו את דרכנו" (פס' ו), את הדרך שבה נלך למצוא את האתונות, וכך החליטו לפנות אל איש האלוקים כדי להיוועץ עמו, למרות שלא הייתה בידם "תשורה" (מילה יחידאית במקרא) הולמת, כלומר: מנחה.

כיצד נקרא איש האלוקים?

"הרואה", כי ראה במראה הנבואה את העתיד. אולי השם היה תלוי בדעת העם במהות הנביא, באותה תקופה ראו בו בעיקר מגיד עתידות רואה, לימים הבינו כי עיקר תפקידו לדבר (לנבא) אל העם לפי רוח הקודש השורה עליו. לפי דעת מקרא לשון "הראה" הייתה בימי השופטים לשון עממית לנביא, כשדבר ה' היה יקר בימים ההם אין חזון נפרץ (ג א).

נבואתו הראשונה של שמואל הייתה במראה (ג טו), ונאמר עוד "ויסף ה' להראה בשלה כי נגלה ה' אל שמואל בשלו בדבר ה'" (ג כא), ושמואל מכונה גם נביא : "כי נאמן שמואל לנביא לה" (ג כ), ובדברי הימים הוא מכונה גם בשם "הראה" (דה"א ט כב ; כו כח).

היכן יושב איש האלוקים?

בארץ צוף, אחד מאבות אבותיו של שמואל נקרא צוף (א, א). כנראה שחבל ארץ זה נקרא על שמו בהר אפרים שם נמצאת גם העיר רמה = רמתיים.

באותו יום נערכה סעודת חג "זבח לעם בבמה" שאליה הוזמנו זקני העדה. כל זמן היות הארון בשילה לא נזכרו "במות" לא בספר יהושע ולא בספר שופטים. אחרי חורבן שילה הותר להקריב קרבנות בבמות. שמואל בנה במה בעירו ברמה. הזבח החגיגי נערך בבמה.

מי סיפר על כך לשאול ונערו?

הנערות הפטפטניות שירדו עם כדיהן לשאוב מים שנפגשו בדרכם במעלה העיר בשאול ונערו.

מה מעיד על כך שהגזימו בתשובתן?

הן נשאלו שאלה אחת בלבד "היש בזה הראה"? ויכלו להשיב תשובה קצרה "הן". במקום זה האריכו בתשובתן, כולן ענו יחד "ותענינה אותם ותאמרנה". שאול היה אדם מרשים "משכמו ומעלה גבה מכל העם" כנראה נשא חן בעיניהן ונעים היה לפטפט עמו.

מה הציעו לו הנערות?

למהר, "בטרם יעלה הבמתה לאכל". הרואה יודע כי הקרואים מחכים לו, ולכן לא יתעכב הרבה בעיר וימהר לעלות לבמה. "כי לא יאכל העם עד באו כי הוא יברך הזבח אחרי כן יאכלו הקראים" (פס' יג), (חז"ל סמכו לכאן את הברכה שלפני המזון). בהיותו כבר מלך שאול נכשל והקריב קרבן לפני בוא שמואל הייתה זו טעותו הטרגית.

אותה שעה יצא שמואל אל שער העיר כדי להעלות אל הבמה, אשר הייתה כנראה באותו צד של העיר שממנו באו שאול ונערו, ואולי עמד שמואל וצפה בבאים שמא יזדמן לו האיש הנבחר, שהרי גילה ה' לשמואל יום אחד לפני בוא שאול "כעת מחר אשלח אליך איש מארץ בנימין ומשחתו לנגיד על עמי ישראל" (פס' טז). "כעת מחר", בשעה זאת מחר (שמ' ט יח; ש"א כ יב; מ"א יט ב; מ"א כ ו; מ"ב ז א יח; מ"ב י ו).

כך נפגשו השניים בפעם הראשונה.

- שאול לא ידע שהאיש הזקן הבא לקראתו הוא הרואה. שמואל ידע מי האיש הבא לקראתו. ה' אמר אליו: "הנה האיש אשר אמרתי אליך, זה יעצר בעמי" (פס' יז). שאול שאל את שמואל: "הגידה נא לי אי זה בית הראה?" (פס' יח). הייתה זאת תחילתן של הכרזות מפתיעות באוזני שאול:
- 1) הנשאל הוא הרואה בכבודו ובעצמו "אנכי הראה".
  - 2) הרואה מזמין את שאול לסעוד עמו ועם כל הקרואים הנכבדים בבמה.
  - 3) "עלה לפני הבמה ואכלתם עמי היום" (פס' יט) "ואכלתם" כאן כלל גם את נערו.
  - 4) האתונות נמצאו ואין צורך לדאוג להן.
  - 4) והבשורה העיקרית מה ערך לאתונות האבודות? הלוא מעתה תהיה כל חמדת ישראל, כל הדברים היקרים שאדם חומד אותם, כל העושר של בית ישראל יהיו לך ולבית אביך, כאן רמז שמואל לשאול כי עתיד הוא להיות מלך על ישראל.

לשאול המופתע היה מוזר ובלתי מובן פישרו של המשפט שכל חמדת ישראל תהיה שייכת לו. הוא משיב בצניעות ובענווה "הלא בן ימיני אנכי מקטני שבטי ישראל ומשפחתי הצעירה מכל משפחות שבטי בנימן (דברי ענווה והצטנעות) ולמה דברת אלי כדבר הזה?" (פס' כא) כזכור לאחר המלחמה בגלל מקרה פילגש בגבעה נתמעט שבט בנימין ונתדלדל מאד (שופ' כ, מו). אבי משפחת קיש התייחס למשפחת המטרי (י, כא) משפחה זו לא נמנית עם בני בנימין היורדים מצרימה (בר' מו, כא) ולא עם משפחות בנימין באי כנען (במ' לח- מ) ומכאן שמשפחתו צעירה הייתה.

תשובתו של שאול מזכירה את תשובת גדעון למלאך: "הנה אלפי הדל במנשה ואנכי הצעיר בבית אבי" (שופ' ו טו).

לאחר הדברים המפתיעים ששמע שאול יתרחשו המעשים המפתיעים .
1) את שאול הבלתי מוכר הושיבו בראש הקרואים ונכבדי העיר.
2) את המנה הטובה ביותר הגישו לשאול, השוק עם העליה. השוק פרק הרגל מן הברך עד הקרסול, והעליה הבשר שעל השוק, מנה מיוחדת שנשמרה לשאול בפקודת שמואל.
3) שמואל ידע על בואו של שאול יום לפני כן וייתכן שכל הזבח היה מכוון לכבודו של שאול.

לאחר הסעודה בהגיעם לעיר הביא שמואל את שאול אל גג ביתו לדבר אתו ביחידות. אין הכתוב מפרש מה אמר לו, ויש להניח כי כהכנה לתפקידו כמלך דבר עמו על מצב העם. מפני שלפני בואו של שאול אמר ה' לשמואל שתפקידו של המלך יהיה "להושיע את עמי מיד פלשתים" (פס' טז). מכאן אנו למדים כי לאחר ניצחונם של ישראל שוב הציקו להם הפלשתים.

למחרת עם עלות השחר שוב קרא שמואל לשאול לגג לדבר אתו ואחר כך יצא אתו ללוותו. כנראה שבאותו לילה שניהם לא ישנו והרהרו בגודל השעה. שמואל לא רצה שהנער ישמע את דבריו, ולכן אמר לשאול "אמר לנער ויעבר לפנינו" (פס' כז). שמואל רמז לשאול שברצונו לומר לו את דבר האלוקים, דבר נכבד וחשוב מאד.

מה יגלה לו? על כך נקרא בפרק י'.

ניבים

בחור וטוב (פס' ב).

הוראתו: בחור נבחר, בעל מידות טובות.

משכמו ומעלה (פס' ב).

הוראתו: בעל יתרונות רבים, אדם נעלה.

עבודה בכתב

1) חלקו את הפרק לפי נושאים. תנו שם לכל קטע.

2) מי אמר למי?

א) קח נא אתך את אחד מהנערים וקום לך ובקש את האתונות.

ב) הנה נא איש אלקים בעיר הזאת.

ג) ומה נביא לאיש?

- (ד) הנה נא בידי רבע שקל כסף.
(ה) טוב דברך, לכה נא.
(ו) היש בזה ראה.
(ז) מהר עתה, כי היום בא לעיר, כי זבח היום לעם בבמה.
(ח) ומשחתו לנגיד על עמי ישראל.
(ט) והושיע את עמי מיד פלשתים.
(י) הנה האיש אשר אמרתי לך, זה יעצר בעמי.
(יא) הגידה נא לי אי זה בית הראה.
(יב) אנכי הראה.
(יג) ולמי כל חמדת ישראל? הלוא לך ולכל בית אביך.
(יד) הלא בן ימיני אנכי, מקטני שבטי ישראל.
(טו) אמר לנער ויעבר לפנינו.

3) כתבו בלשון הספר :

- (א) מתנה.
(ב) נביא.
(ג) המוזמנים.
(ד) מנהיג.
(ה) זה ימשול בעמי.

4) התכירונו? מי אנחנו?

- (א) הלכתי לחפש אתונות ומצאתי מלוכה.
(ב) הרבינו לדבר.
(ג) אני צנוע ועניו.
(ד) ישבתי בראש הקרואים.
(ה) דברתי עם שאול על הגג.